

İMRALI ADA HAPİSHANESİ

2023 YILI GÖZLEM VE TESPİT RAPORU

I. GİRİŞ

1. İmralı Ada Hapishanesi başından beri tecrit içinde tecrit özelliğiyle tek kişilik ve tek hücreli olarak inşa edildi. Bu hapishanenin 2009 yılı Kasım ayına kadar tek tutuklusu müvekkil Sayın Abdullah Öcalan'dı. 2009 yılında binada tadilat yapıp ek hücreler eklendikten sonra yanına başka mahpuslar sevk edilse de, onlar da geçmişte buldukları cezaevinden kat kat daha ağır uygulamalara, yani Sn. Öcalan'a özgü tasarlanıp uygulanagelen 'İmralı Tecrit Sistemi'ne tabi tutuldular. 2009 Kasım ayından sonra değişen sadece o güne kadar yürütülen tek kişilik izolasyon rejiminin, bu tarihten sonra grup izolasyonuna dönüştürülmesi oldu. 6 yıl İmralı'da tutulduktan sonra başka cezaevlerine sevk edildiler. 16-17 Mart 2015 tarihinde yerlerine getirilen müvekkillerimiz Sn. Hamili Yıldırım, Sn. Ömer Hayri Konar, Sn. Veysi Aktaş, her yönüyle Sn. Öcalan'a özgü uygulamaya konulan mutlak tecrit ve haber alamama politikasına tabi tutuldular. ***Bu temelde yaklaşık 3 yıldır kendilerinden haber dahi alınamamaktadır.***

II. MUTLAK İLETİŞİMSİZLİK ve HABER ALAMAMA HALİ

2. Sn. Abdullah Öcalan, 15 Şubat 1999 tarihinden beri İmralı ada hapishanesinde, tek kişilik hücrede tutulmaktadır. İlk on yıl boyunca tek hücreli bu ada hapishanesinin tek mahpusuydu. 17 Kasım 2009 tarihinde 5 mahpus getirilse de hafta içi günün 23 saati, hafta sonu 24 saat boyunca tek kişilik hücrede tutulmaya devam edilmiştir. İlk on iki yıl boyunca avukat ile görüşme hakları yasaya aykırı şekilde haftada bir gün bir saat ile sınırlı tutulmuş ancak bu sınırlı haklarını kullanması bile "hava muhalefeti" "koster bozuk" gibi bahanelerle sürekli bir şekilde engellenmiştir. 27 Temmuz 2011 tarihinden bu güne kadar, sadece Mayıs-Ağustos 2019 tarihleri arasında 5 avukat görüşü gerçekleştirebilmiştir. Bu beş görüşmenin sonuncusu ise 7 Ağustos 2019 tarihidir. 2014 yılından bu yana yalnızca 5 aile görüşü gerçekleştirebilmiştir. Son yüz yüze yapılan görüşme 3 Mart 2020 tarihinde kardeşi ile yapabildiği görüşmedir. İlk günden bugüne yalnızca 2 defa (27 Nisan 2020 ve 25 Mart 2021 tarihlerinde) telefon ile görüşme gerçekleştirebilmiştir. 25 Mart 2021 tarihli son telefon görüşmesi çok kısa süre içinde yarıda kesilmiş ve görüşmeye devam edilememiştir. O günden beridir kendisinden haber alınamamaktadır.

3. 16-17 Mart 2015 tarihinde diğer müvekkillerle beraber İmralı'ya nakledilen Sn. Çetin Arkaş ve Sn. Nasrullah Kuran'ın 26 Aralık 2015 tarihinde iradeleri dışında Marmara Kapalı Cezaevine götürülmeleri ile İmralı'da Sn. Öcalan dışında üç müvekkil kalmıştır. Müvekkil Hamili Yıldırım'ın, İmralı ada hapishanesine getirildiği 29 Mart 2015 tarihinden bugüne kadar avukatlarıyla tek bir görüşmesine dahi izin verilmemiştir. 8 yıl boyunca yalnızca 2 defa aile görüşü gerçekleştirebilmiştir. Kendisi ile yüz yüze yapılan son görüşme 12 Ağustos 2019 tarihli aile görüşmesidir. 27 Nisan 2020 ile 25 Mart 2021 tarihlerinde olmak üzere yalnızca 2 defa telefon ile

görüşme gerçekleştirebilmiştir. 25 Mart 2021 tarihinden beridir kendisinden haber alınamamaktadır.

4. Müvekkil Ömer Hayri Konar'ın, İmralı ada hapishanesine getirildiği 16-17 Mart 2015 tarihinden bugüne kadar avukatlarıyla görüşmesine hiçbir zaman izin verilmemiştir. 8 yıl boyunca yalnızca 3 defa aile görüşü gerçekleştirebilmiştir. Kendisi ile yüz yüze yapılan son görüşme 3 Mart 2020 tarihli aile görüşmesidir. İmralı ada hapishanesine getirildiği tarihten sonra 27 Nisan 2020 tarihinde de salgın hastalık gerekçesiyle bir defaya mahsus telefon ile görüşme yapmasına olanak tanınmıştır. 25 Mart 2021 tarihli telefon görüşmesine ise, içinde tutulduğu koşulları protesto ettiği gerekçesiyle çıkmadığı savcılık tarafından aileye iletilmiştir. 27 Nisan 2020 tarihinden beridir kendisinden haber alınamamaktadır.

5. Müvekkil Veysi Aktaş'ın, İmralı ada hapishanesine getirildiği 16-17 Mart 2015 tarihinden bugüne kadar avukatlarıyla görüşmesine hiçbir zaman izin verilmemiştir. 8 yıl boyunca yalnızca 3 defa aile görüşü gerçekleştirebilmiştir. Kendisi ile yüz yüze yapılan son görüşme 3 Mart 2020 tarihli aile görüşmesidir. 27 Nisan 2020 tarihinde de salgın hastalık gerekçesiyle bir defaya mahsus telefon ile görüşme yapmasına olanak tanınmıştır. 25 Mart 2021 tarihli telefon görüşmesine ise içinde tutulduğu koşulları protesto ettiği gerekçesiyle çıkmadığı savcılık tarafından aileye iletilmiştir. 27 Nisan 2020 tarihinden beridir kendisinden haber alınamamaktadır.

III. YAPILAN BAŞVURULAR, HABERLEŞME ve ZİYARET ENGELLERİ

6. Müvekkiller ile görüşme gerçekleştirmek için aile bireyleri, vasi ve avukatları tarafından İmralı Ada Hapishanesinden sorumlu Bursa Cumhuriyet Başsavcılığına ve İmralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğüne her hafta düzenli bir şekilde başvurular yapılmıştır. 2023 yılı boyunca her iki makama yapılan toplam **110** avukat görüş başvurusu ile **59** aile görüş başvurusunun tamamı cevapsız bırakılmıştır. Bunlardan 14 avukat ve 10 aile başvurusu deprem nedeniyle olup, yasanın zorunlu görüşmeyi emrettiği bu durumda bile hiç bir şekilde aile veya avukat ziyareti gerçekleştirilmesine izin verilmemiştir.

7. Müvekkillere, tarafımızdan yıl boyunca **gönderilen mektupların** ulaşip ulaştırılmadığı da bilinmemektedir. Bununla birlikte müvekkiller tarafından kaleme alınmış yazılı tek bir mektup dahi tarafımıza ulaştırılmış değildir. Ayrıca 25 Mart 2021 tarihinden beri telefonla görüştürmeme hali, 2023 yılında da sürdürülmüş; deprem gibi yasanın zorunlu kıldığı hallerde dâhi herhangi bir **telefon görüşmesi** gerçekleştirilmemiştir.

8. 6 Şubat 2023 günü Kahramanmaraş merkezli, Adıyaman, Hatay, Osmaniye, Adana, Urfa, Gaziantep, Elazığ, Malatya ve Diyarbakır olmak üzere on ili kapsayan deprem nedeniyle oldukça üzücü can kayıpları ve hasarlar meydana gelmiştir. İmralı ada hapishanesinde tutulan müvekkillerin aile bireyleri de bu bölgelerde ikamet etmektedir. Dolayısıyla müvekkillerin aileleri ve avukatlarıyla deprem nedeniyle görüşmelerinin sağlanması için 6 Şubat'tan 17 Şubat gününe kadar her gün Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı ve İmralı Cezaevi Müdürlüğüne 12 avukat ve 9 aile başvurusu yapılmıştır. Ancak bu başvuruların hiçbirine yanıt alınamamıştır. Bu tür hallerde 5275 sayılı yasanın zorunlu kıldığı mahpusların aileleriyle telefonla derhal görüştürülmelerinin, mektup

veya faks yoluyla haberleşmelerinin sağlanacağı hükmü müvekkiller için uygulanmamıştır. Bu durum ve deprem hali hatırlatılarak Bursa İnfaz Hâkimliğine yapılan başvuruya da “*Disiplin cezası ve avukat yasağı kararlarının halen yürürlükte olduğu*” gerekçesiyle deprem olmamış gibi “olağan” ret yanıtları tekrar edilmiştir. Açıkça yasaya aykırı bu karara yönelik itirazlar da reddedilmiştir. Konu Anayasa Mahkemesi’ne (AYM) taşınmış olup, başvuru halen derdest durumdadır.

9. 6 Şubat Maraş depreminden sonra Marmara Denizi’nde gerçekleşme olasılığı yüksek olan depremler temel gündem halini almış, haberlere konu olmuştur. Bunun yanı sıra birçok uzman görüşü ve rapor kamuoyunun bilgisine sunulmuştur. Bu tartışmaların devam ettiği günlerde 4 Aralık 2023’de Gemlik körfezinde 5.1 şiddetinde bir deprem meydana gelmiştir. Bu nedenlerle 5, 7 ve 8 Aralık 2023 tarihlerinde Bursa Cumhuriyet Başsavcılığına ve İmralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Cezaevi Müdürlüğüne başvurular yapılmıştır. Sn. Öcalan ve diğer Müvekkillerin durumlarının öğrenilmesi, koşullarının gözlemlenmesi amacıyla derhal görüşme içerikli talepler de diğer talepler gibi cevapsız bırakılmıştır. Fakat hemen devamındaki günlerde 3 dolaylarında bir deprem daha olmuş ve akabinde en son olarak 17 Aralık’ta Yalova Çınarcık’ta 4.1 şiddetinde deprem meydana gelmiştir. Kamuoyunda yer bulan bilgiler ışığında bu depremler sonrasında İmralı Ada Hapishanesinin coğrafi konumunun bu yönleriyle ayrıca ele alınması elzem hale gelmiştir. Bu nedenle, 29 Aralık 2023 tarihinde İmralı cezaevinde olası deprem ve tsunami riskine karşı gerekli tedbirlerin alınması, bu kapsamda deprem dayanıklılık testinin yapılarak deprem risk raporunun alınmasını, alınan tedbirler ve sonuçları konusunda tarafımıza bilgi verilmesini, ayrıca 5275 sayılı yasanın 66/3 maddesi gereğince müvekkillerin iletişim haklarının derhal sağlanması talepleri ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne başvuru yapılmıştır.

10. Müvekkillere yönelik üç ayda bir yinelenerek devam ettirilen **disiplin cezaları** gerekçe gösterilerek aile görüşmelerini engelleme uygulaması, 2023 yılında da kesintisiz bir şekilde devam ettirilmiştir. Artık tarih ve numarası bildirilmeyen disiplin cezalarının infazının takibi de denetlenememiş yalnızca tahminlere bırakılmıştır. Bu şekilde yıl boyunca yürütülen disiplin soruşturmaları, verilen disiplin cezaları ve bunlarla ilgili infaz süreci de tüm başvurularımıza rağmen avukatlardan gizli yürütülmüş; UYAP kayıt talebi, delil, dayanak ve belge talepleri reddedilmiştir. Bununla birlikte anayasal itiraz ve başvuru haklarının önüne geçmek üzere süreçler, yasal denetimden tümüyle mahrum bırakılmıştır. Olası itiraz sürelerine denk gelen itirazlarımız da bekletilmiş, işleme alınmamıştır. Böylece disiplin cezaları dış dünya ile tüm bağları koparılan, hukuki destek alamayan müvekkiller üzerinden korsanca kesinleştirilmiştir. Kanunu dolanarak, işkence ve kötü muamele oluşturan bir cezalandırma rejimi inşa edilmiştir. Olmayan, gerçekleşmeyen aile ve vasi ziyaretine, ilgisi olmayan bahaneler (spor aktivitesinde volta atmak gibi) uydurularak, illiyet bağından yoksun, yasal ve maddi temeli olmayan yasaklamalar getirilmiştir. Spor aktivitesinde iddia edilen bir “disiplinsizlik” olması halinde spor faaliyeti kısıtlanabilecekken bununla alakası olmayan aile ve vasi ziyaretlerinin yasaklanmasına gerekçe yapılması yasa dışıdır. Bununla birlikte 5275 sayılı yasanın 43 maddenin 3. fıkrasında yer alan “*Resmî ve yetkili merciler ile avukatlar ve yasal temsilcilerle görüşmelerde bu madde hükmü uygulanmaz.*” şeklindeki kesin engele rağmen yasal temsilci olan vasiyi de kapsamına alacak

şekilde uygulanmıştır. Bu süre zarfında benzeri kimi adımlar atılırken idari ve yargı mercilerinde sorumlu kişiler yasa koyucu gibi hareket ederek “fili yasalar” ihdas etmişlerdir. Bu şekilde disiplin cezalarının barındırdığı işkence biçimleri ile sistemli hak ihlallerine karşı anayasa mahkemesine başvurular yapılmıştır.

11. 2022 yılında Bursa İnfaz Hakimliği tarafından alınan 6 aylık **avukat görüş yasağı** kararı 2023 yılında da uygulanagelmıştır. Söz konusu yasağın bitiminde avukat görüşlerinin yapılması amacıyla 27 Nisan 2023 tarihinde Bursa İnfaz Hâkimliğine başvuru yapılmıştır. Fakat hemen bir gün öncesinden yeni bir 6 aylık avukat görüş yasağının verildiği öğrenilmiştir. Bu yasağın sonuna doğru avukat görüşmeleri için 30.10.2023 tarihinde mahkemeye yeni başvurular yapılmıştır. Ancak bu sefer de Bursa İnfaz Hâkimliğine yapılan görüş başvurusundan bir gün sonra yeniden 6 aylık avukat yasağı kararı verildiği öğrenilmiştir. Yapılan her iki başvuruda da cezaevi idaresi ile savcılığın ziyaret taleplerine hiç cevap vermediği, yasak kararlarının sona erdiği, söz konusu yasakların ve diğer tutulma koşullarının işkence yasağına aykırı olduğu ve derhal avukat ziyaretlerinin sağlanması gerektiği gerekçelendirilmiştir. Müvekkillerin avukatlarıyla görüşmelerinin sağlanmasına yönelik talep ve şikâyetlerle birlikte yasak kararlarının esasları ile dayanaklarının avukatlara tebliğ edilmesi, UYAP kayıtlarının yapılması talep edilmiştir. Ancak bu talepler de reddedilmiştir. Yine gizli yürütülen, yasal denetime kapalı, yasal dayanaklardan yoksun, tutulma koşullarının insanlık dışı biçimlerde seyretmesine yol açan, öngörülemez, genel ve soyut güvenlik gerekçesine dayalı avukat görüş yasaklarına karşı Anayasa Mahkemesine başvurular yapılmıştır.

12. 2015 yılından bu yana AYM’ye müvekkil mahpuslar adına onlarca başvuru yapılmıştır. Tüm başvurular zamana yaydırılarak etkisizleştirilmektedir. Özellikle haber alamama (Incommunicado tutulma) halinin kaldırılmasını amaçlayan, ziyaret yasakları, aldatici ve inandırıcı olmayan disiplin cezaları, yasal ve maddi temeli olmayan avukat ve telefon yasaklamalarına karşı 9 yıla yayılmış şekilde yapılan onlarca başvurumuz bulunmaktadır. Bunların arasında yer alan 23 başvurumuz ile ilgili bugüne kadar hiçbir karar verilmemişken Mart ayının sonu ile Nisan ayının başında, yani kısa bir süre zarfında tarafımıza bu başvurularla ilgili Adalet Bakanlığının karşı görüş beyanları tebliğ edilmiştir. Normal şartlarda bir başvuruda bakanlık görüşüne karşı 15 günlük cevap süresi varken, Anayasa Mahkemesi 23 ayrı dosyada 23 bakanlık görüşünün tamamını neredeyse aynı anda tebliğ etmiş ve buna karşı 2-3 hafta içerisinde cevap vermemizi beklemiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından yeterli süre gözetilmemesine rağmen ilgili bakanlık görüşlerine gerekli cevaplar verilmiştir.

IV. DİĞER BAŞVURULAR

13. İmralı’da sürdürülen ağır insan hakları ile ilgili olarak 2023 yılında yerel düzeyde yapılan başvurular dışında yüksek mahkeme niteliğinde Anayasa Mahkemesi’ne 8 adet başvuruda bulunulmuştur. Bunlardan biri, yasanın zorunlu kıldığı deprem nedeniyle görüşme ve iletişimin sağlanmamasına ilişkindir. Dört adedi, aile-vasi görüşmelerinin yaptırılmamasına ilişkindir. İki adedi avukat görüşmelerinin yaptırılmamasına dairdir. Son olarak **Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi’nin 6 Eylül 2022 tarihinde aldığı; “Hiçbir kısıtlamaya maruz**

birakılmadan derhal avukatları ile görüştürülmelidir.” Şeklindeki tedbir kararının yerine getirilmesi için idareye ve mahkemeye yapılan başvurular sonuçsuz kaldığından tedbir talebinin uygulanmaması nedeniyle Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmıştır.

14. Bursa İnfaz Hakimliğinden, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi’nin anılan tedbir kararına uygun biçimde müvekkillerin *incommunicado* tutukluluğuna son verilmesi ve müvekkil mahpusların kendi seçtiği avukatlarıyla derhal ve herhangi bir kısıtlama olmaksızın erişiminin sağlanması talep edilmişti. Ancak Hakimlikçe, BM’nin “herhangi bir kısıtlama olmaksızın” vurgusuna “6 ay süre ile avukat görüşmelerinin kısıtlanması” kararı gerekçe gösterildi. Yani avukat görüşmelerinin kısıtlanmasına devam edileceği belirtilerek, BM tedbir kararı/talebi hiçe sayılmıştır. Maddi ve yasal temeli olmayan genel ve soyut güvenlik gerekçesine dayalı kısıtlama kararı, Anayasa’da tanınan BM hukukundan da üstün görülmüştür. Bu engellere karşı Anayasa Mahkemesi’ne başvuruda bulunulmuş; Anayasanın 90. maddesi karşısında nasıl bir karar verileceği merak konusu olmuştur. Fakat BM İHK’nin tedbir kararına dayanak olan bireysel başvurumuz 2 yılı aşkın bir süredir Anayasa Mahkemesinde olmasına rağmen, başvurunun esası ile ilgili AYM herhangi bir karar vermiş değildir. BM İHK, 19 Ocak 2023 tarihinde söz konusu tedbir kararını hükümete yeniden hatırlatarak gereğinin yerine getirilmesini beklemiştir. AYM’nin müdahale etmediği, başvurunun esasını beklettiği, BM İHK’nin derhal görüş talebinde bulunduğu, bu tedbir kararının yerel mahkemelerce yerine getirilmediği, ikinci defa yaşanan ihlallerin kaldırılması için yeniden AYM’ye başvurulduğu şeklindeki süreçlere bakıldığında İmralı’nın hukuki kördüğüm girdabına alındığı görülmektedir.

15. İmralı cezaevinde tutulan müvekkillerimiz ile görüştürülmeme ve bir bütün olarak mesleki faaliyetlerimizin engellenmesi nedeniyle 06 Ocak 2023 tarihinde Türkiye Barolar Birliğine başvuruda bulunulmuştur. Başvuruda; İmralı ada hapishanesinde tutulan müvekkillere dönük 11 yılı geride bırakan avukat ziyaret yasağının ortadan kaldırılması konusunda gerekli başvuru ve girişimlerde bulunulması, avukatların temsile ilişkin hukuki süreçlerin takibinde kanuna aykırı ve mesleğin icrasını engelleyen uygulamaların tespiti, takibi ve önlenmesine dair gerekli girişimlerde bulunulması talep edilmiştir. Ancak Türkiye Barolar Birliği de gerek avukatlık mesleğinin icrasına gerekse de İmralı’daki işkence koşullarının son bulmasına yönelik etkili bir süreç işletmemiştir.

16. Müvekkillerin içerisinde tutuldukları mutlak tecrit, iletişimsizlik ve haber alamama koşulları yasal ve anayasal düzenlemelerden kaynaklanmamaktadır. Bu konuda 14 Mart 2023 tarihinde Adalet Bakanı’na gönderilen mektupla, İmralı ada hapishanesinin hukuk sisteminin dışında tutulmasına dikkat çekilmiş, bu hukuk ve yasa dışılığın Adalet Bakanının sorumluluğu altında yaşandığı hatırlatılarak, hukukun ve yasaların gereğinin yerine getirilmesi talep edilmiştir. Ancak uygulamada herhangi bir değişiklik olmamıştır. Açıkçası iç mevzuata da aykırı şekilde sürdürülen ve müvekkillerin durumunda şuan için üç yıla yaklaşan *incommunicado* tutma haline kılıf uydurun idari, “yargısal” karar ve uygulamalar, kaynağını anayasa ve yasalardan almayan yetki ve görevlerini kötüye kullanma şeklindedir.

17. Gerek Türkiye Cumhuriyeti'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerde gerekse de Türkiye Cumhuriyeti ulusal mevzuatında müvekkilimizin mutlak iletişimsizlik koşullarında tutulmalarına dayanak oluşturan bir düzenleme bulunmamaktadır. Anayasa ve yasal düzenlemelerle birlikte uluslararası negatif ve pozitif bütün yükümlülüklerin ihlali anlamına gelen haber alamama halini ısrarla sürdüren İmralı Tecrit Sistemi uygulayıcıları tarafından, görevi kötüye kullanma, hakkın kullanımını engelleme, işkence yasağını ihlal suçları işlenmektedir. Bu nedenle ilgililer hakkında Hakimler ve Savcılar Kurulu'na yapılan şikayetlerimiz işleme konulmamış, bu karara yönelik 2023 yılında yeniden inceleme talep ve itirazlarımız da reddedilmiştir.

18. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT), 22 Eylül 2022 tarihinde İmralı Ada Hapishanesine yaptığı ziyareti ile ilgili raporunu tamamladığını, 20 Mart 2023 tarihinde hükümete ilettiğini açıklamıştır. Türkiye'nin bugüne kadar bu rapora cevap verip vermediği bilinmemekle birlikte CPT tarafından da herhangi bir açıklama yapılmamıştır. 2023 yılında Avrupa Konseyi sınırları içerisinde işkence, insanlık dışı ve kötü muamele koşullarını önleme, tespit etme ve ortadan kaldırmakla sorumlu CPT'ye tarafımızca yıl boyunca 4 ayrı başvuruda bulunulmuştur. Bu başvurularda; İmralı ada hapishanesinin tutulma koşullarının kötü muameleyi aştığı, ağırlaştırılmış müebbet infaz rejiminin, işkence yasağı ile ayrımcılık yasağına aykırı uygulamalarının sistematik bir şekilde devam ettiği, 25 Mart 2021 tarihinden itibaren ise müvekkillerden hiçbir haber alınamayarak "incommunicado" alıkoyma halinin daha da ağırlaştırılarak sürdürüldüğü, CPT'nin önceki hiçbir tavsiye ve talebinin yerine getirilmediği, İmralı uygulamalarının iyileştirme yerine istikrarlı şekilde daha da kötüleştirildiği, yine İmralı hapishanesinin deprem fay hattı üzerinde olduğu, dolayısıyla hapishanenin dayanıklılığının da incelenmesi hususu ayrıntılı bilgilerle ortaya konulmuştur. Bu sebeplerle **CPT'nin; İmralı koşulları ile ilgili olarak kamuoyuna açıklama yapması, Avrupa İşkenceyi Önleme Sözleşmesi'nin 10/2. maddesini uygulamaya koyması, İmralı ada hapishanesini de facto ziyaret edip gözlem ve incelemelerde bulunması, ziyaret yasaklarının son bulması ve tutulma koşullarının iyileştirilmesi amacıyla zorlayıcı tedbirlerin alınıp ilgili prosedürlerin işletilmesi taleplerinde bulunulmuştur.** Ancak 2023 yılı, İmralı Tecrit Sistemi karşısında herhangi bir zorlayıcı adım atmayan CPT'nin de işlevsiz ve etkisiz kaldığı bir yıl daha olmuştur.

V. AİHM ÖCALAN 2 KARARININ UYGULANMAMASI ve İZLEME SÜRECİ

19. Sn. Öcalan için getirilen Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis İnfaz rejimi, 5275 sayılı yasanın 25. Maddesi ile 107. Maddesinde düzenlenmiştir. Hapis cezasının kişinin hayatı boyunca devam edeceği ve hiçbir şekilde ara verilmeyeceği belirtilmektedir. AİHM, 18 Mart 2014 tarihli *Öcalan No.2* kararında bu yasal düzenlemelerin işkence yasağına aykırı olduğuna hükmetmiş ve hukuka uygun hale getirilmesi için mevzuatın değiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu kararın yerine getirilmesi için yapılan başvurular ile koşullu salıverilme önünde engel teşkil eden 5275 sayılı yasanın 107/16 maddesi ile 3713 sayılı yasanın 17/4 madde hükümlerinin Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yapılması talep edilmiştir. Nihayetinde AİHM kararının da tespit ettiği üzere Sn. Öcalan'ın 25 yıl boyunca işkence yasağına aykırı koşullarda tutulmuş olması, tutukluluğunun da sosyal, siyasi ve hukuksal açıdan daha fazla

uzatılmadan gözden geçirilmesi, özgürlük umudunun gerçeğe dönüştürülmesinin sağlanması talep edilmiştir. Ancak İnfaz Hakimliği, AİHM'in ihlal tespitlerini ve karar içerisindeki değerlendirmelerini görmezden gelerek başvuruyu ret etmiştir. Bu karara yönelik itiraz da reddedilmiştir. Bunun üzerine aynı taleplerle Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru da halen derdesttir.

20. AİHM, ölünceye kadar hapis biçimindeki ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının işkence yasağını ihlal ettiğine yönelik *Öcalan No.2* kararından sonra *Kaytan/Türkiye, Gurban/Türkiye ve Boltan/Türkiye* başvurularında da benzer ihlal kararları vermiştir. Bu dört dosya **Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi**'nde izleme sürecine alınmıştır. Ancak Türkiye karara uymamasına rağmen bu husus Komite tarafından 8 yıl boyunca gündeme getirilmemiştir. 2021 yılında ÖHD, İHD, TİHV ve TOHAV, Komite'ye İç Tüzük Kural 9.2 doğrultusunda AİHM kararlarının uygulanmadığı gerekçesiyle başvuruda bulunmuşlardır. Sn. Öcalan adına 2016, 2017, 2018, 2019, 2022 ve Ocak 2023 tarihlerinde de tarafımızca Bakanlar Komitesi İç Tüzük Kural 9.1 uyarınca bildirimlerde bulunulmuştu. Bu bildirimler bugüne kadar Mahkeme kararına uygun bireysel ve yapısal adımlar atılmadığına dair ayrıntılı gözlem, tespit ve açıklamalar içeriyordu. Gerek Kural 9.1 gerekse de Kural 9.2 başvurularından sonra Komite, her dört kararı gündemine almaya karar vermiştir.

21. Söz konusu karardaki ihlallerin ortadan kaldırılmasını sağlama sorumluluğu olan **Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi** 30 Kasım-2 Aralık 2021 tarihli toplantı ara kararlarında, mevcut işkence yasağı ihlalinin devam ettiğini, başvuranların müebbet hapis cezalarının ***Mahkeme'nin tavsiyesine rağmen hala indirilemez olmaya devam ettiğini***, Türkiye'nin konuyla ilgili mevcut bilgileri paylaşmadığını, kararın gereğini yerine getirmediğini yeniden tespit etmiştir. Bu tespitlerle birlikte ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının belirli bir asgari sürenin ardından gözden geçirilmesi ve cezai gerekçelerle serbest bırakılmalarına olanak tanıyacak bir mekanizmanın sağlanması için yasal ve diğer yeterli tedbirlerin gecikmeksizin yerine getirilmesi gerektiği belirtilip, hâlihazırda indirilemez ve inceleme imkânı olmayan müebbet hapis cezasına çarptırılmış olup tutuklu ve hükümlü bulunan kişilerin sayılarının bildirilmesi istenmiştir. Ayrıca Türkiye, diğer üye Devletlerde kabul edilen reformların iyi örneklerinden ilham almaları için teşvik edilmiştir. Bu kararlar ışığında derhal bu gerekli adımları atması ve bu adımlarla ilgili olarak da Eylül 2022 tarihine kadar Komiteyi bilgilendirmesi talep edilmiştir.

22. Türkiye gerek önceki eylem planlarında gerekse de 2022 yılındaki bilgilendirmelerde ağırlaştırılmış müebbet infaz rejimini açıkça savunmuş, mevzuatta değişikliğe gitmeme niyetini gösterip, işkence yasağını ihlal eden koşulların devam edeceğini belirtmiştir. Diğer taleplerle ilgili ise gerekli hiçbir cevap vermemiştir. Bu anlamda AK Bakanlar Komitesinin 'İzleme Süreci' onuncu yılında devam etmekte olup bu süre zarfında Türkiye tarafından Sözleşme'nin 46. maddesi gereği üstlenilen taahhütler halen yerine getirilmemiştir.

23. Bu konuda 26 Ocak 2023 tarihinde AK Bakanlar Komitesi'ne başvuruda bulunularak, Kasım-Aralık 2021 tarihli toplantı ara kararlarının takibinin yapılması, bu doğrultuda gerekli tedbir ve yapısal adımlarla ilgili ara kararların güçlendirilip deklere edilmesi, Hükümet'ten

Mahkeme kararında tespit edilen ihlali gerçek anlamda giderecek yeni bir Eylem Planı sunmasının istenmesi, aradan geçen 9 yılın dikkate alınması ile birlikte gerekli adımların da karşılık bulmaması halinde Hükümete yönelik olarak Sözleşme'nin 46/4. maddesinde öngörülen ihlal prosedürünü başlatması talep edilmiştir. Ancak Bakanlar Komitesi de AİHM kararının ruhuna aykırı davranarak yıl boyunca taleplerimizi görmezden gelmiştir.

24. Diğer taraftan 2023 yılı boyunca İmralı'daki koşullara ve oradan yayılan politikalara karşı toplumsal tepkiler, imza kampanyaları, Gemlik yürüyüşü dahil birçok yürüyüşler, açıklamalar, paneller, konferans, çalıştay ve en son açlık grevleri ile adalet nöbetleri yapılmıştır. Bugün açlık grevleri ve adalet nöbetleri *"Abdullah Öcalan'a özgürlük, Kürt sorununa demokratik çözüm"* talepleri ile devam etmektedir.

25. Hakikatin ters yüz edildiği bu zamanlarda çözümsüzlük zihniyetinin kaynağı ve mekanizmaları ile demokratik ve özgür bir geleceğin adresinin doğru tespiti hayati derecede önemlidir. Sn. Öcalan 1993 yılından bu yana Kürt sorunun demokratik yollarla çözülmesi için çaba ve emek ortaya koymuştur. 25 yıldır İmralı'da da Kürt sorunun uluslararası hukuka dayalı demokratik çözümünü sağlama konumu ve iradesini sürdürmektedir. Nitekim fırsat bulduğu her anda buna dair çağrı ve önerilerini sunmuş, demokratik çözüm için hazır olduğunu deklare etmiştir. Toplumsal sorunlar başta olmak üzere Kürt sorununun barışçıl ve demokratik yollarla çözülmesi için diyalog ve müzakere yöntemini seçmiştir. Fakat buna rağmen çözümsüzlük politikaları derinleştirilerek sürdürülmektedir.

SONUÇ ve TESPİTLER

- I.** İmralı, temel hak ve özgürlüklerin sürekli biçimde askıya alındığı, dünya ile tüm bağların koparıldığı, yargı organlarının tarafsızlığını ve bağımsızlığını yitirdiği, suç içeren işlem, karar ve eylemlerin cezasızlık politikası ile karşılandığı, avukat, aile ve vasi görüşmelerinin dünyada eşine rastlanılmayacak düzeyde yasaklandığı, avukat ve aile yasaklarının gizli yürütüldüğü, avukatlık mesleğinin icra edilemediği, 3 yıldır hukuki ve insani hiçbir haberin dahi alınmadığı, hukuki bir denetimin yapılamadığı, hukuki güvenliğin ve öngörülebilirliğin ortadan kalktığı, olağanüstü koşullarda olağanüstü rejimle yönetilen bir mekan durumundadır.
- II.** 18 Mart 2014 AİHM Öcalan No.2 kararıyla da ölünceye kadar ağırlaştırılmış hapis rejiminin, uygulandığı andan bugüne kadar bir işkence rejimi olduğu kanıtlanmış durumdadır. Aynı kararda tecrit uygulamalarının da işkence yasağını ihlal ettiği tespit edilmiş ve giderilmesi tavsiye edilmiştir. Buna rağmen tecrit koşulları olumsuz yönde daha da ağırlaştırılmış ve 2015'ten itibaren mutlak tecrit düzeyine vardırılmıştır. Buna göre müvekkillerimiz Sn. Abdullah Öcalan 25 yıldır, Sn. Konar, Sn. Aktaş ve Sn. Yıldırım da bu sisteme dahil edildikleri Mart 2015 tarihinden beri 9 yıl yıldır en ağır işkence ve insanlık dışı uygulamalara maruz bırakılmışlardır.

- III.** CPT, 5 Ağustos 2020 tarihli raporunda, bu durumu, mutlak iletişimsizlik(Incommunicado) olarak tanımlamış, bunun hukuka ve uluslararası standartlara aykırı kabul edilemez olduğunu belirtilerek(**pr.48**) kaldırılmasını tavsiye etmiştir. Ayrıca aile ziyaretlerini engellemeye gerekçe yapılan disiplin cezalarının da inandırıcı olmadığını, aldatıcı olduğunu (**pr.49**) tespit etmiştir. Ki 27 Temmuz 2011 tarihinden bu yana –istisnai beş görüşme hariç- avukat görüşmelerinin yaptırılmamasının ise uluslararası hukuk ve iç hukuka aykırı politik bir karar ve uygulama olduğunu da daha önceden tespit etmişti(2013 CPT Raporu, **pr.18**).
- IV.** Son olarak BM İnsan Hakları Komitesi'nin 6 Eylül 2022 tarihli tedbir kararı ile 19 Ocak 2023 tarihli Hükümete yaptığı hatırlatmada da görüleceği üzere İmralı'daki haber alamama hali bir işkence biçimidir. Derhal sonlandırılması gereken kabul edilemez uygulamadır.
- V.** CPT'nin tavsiyeleri ve BM tedbir taleplerinin gereğinin yerine getirilmesine yönelik bütün başvurularımıza rağmen 2023 yılı boyunca uygulamada herhangi bir değişiklik olmamış, deprem gibi yasanın zorunlu kıldığı hallerde bile incommunicado tutulma haline ara verilmemiş, kesintisiz sürdürülmüştür. Bu nedenle 2023 yılı da tümüyle mutlak iletişimsizlik ve haber alamama yılı olmuştur.
- VI.** Müvekkillerin üç yıla yaklaşan incommunicado tutulma hali, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 3. maddesinde düzenlenen işkence yasağının açık ihlalidir. Bununla birlikte Sözleşmenin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, 8. maddesinde düzenlenen aile ve özel hayata saygı ile haberleşme hakkı, 13. maddesinde düzenlenen etkili başvuru yolu ile hak ve özgürlüklerin amaç dışı kısıtlanmasını yasaklayan 18. maddesi, sistematik ve sürekli şekilde ihlal edilmiştir.
- VII.** 2023 yılı boyunca üç ayda bir yinelenen aile-vasi yasaklamaları ve altı ayda bir yinelenen avukat-telefon yasaklama kararları, maddi ve yasal dayanaktan yoksundur. Görünüşte “mahkeme kararı veya disiplin cezası” ama özünde ve içerik olarak hükümetin politik gerekçelerine dayalı uygulamalardır. Yasa dışı politik kararlar olarak, incommunicado tutulma halini meşrulaştıramaz. Aksine bu kararların asgari iletişime izin vermeyecek şekilde bir arada uygulanması, hem incommunicado tutulma halinin, hem de İmralı'ya özgü hükümet-idare-yargı ortaklığına dair hukuk ve yasa dışı gizli-örtülü-fiili (de facto) bir mekanizmanın tesis edildiğinin kanıtlarıdır.
- VIII.** Müvekkillerin içerisinde tutuldukları mutlak tecrit, iletişimsizlik ve haber alamama hali sadece uluslararası hukuk standartlarına değil, mevcut yasal ve anayasal düzenlemelere de aykırıdır. Gerek Türkiye Cumhuriyeti'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerde gerekse de Türkiye Cumhuriyeti ulusal mevzuatında müvekkillerimizin mutlak iletişimsizlik koşullarında tutulmalarına dayanak oluşturan bir düzenleme bulunmamaktadır. Kaynağını anayasa ve yasalardan almayan, uluslararası negatif ve pozitif bütün yükümlülüklerin ihlali anlamına gelen haber alamama halini ısrarla

sürdüren İmralı Tecrit Sistemi uygulayıcıları tarafından sistematik olarak görevi kötüye kullanma, hak ve özgürlüklerin kullanımını engelleme ve işkence yasağını ihlal etme suçları işlenmektedir.

- IX.** Kaynağını Kürt sorunun çözümsüzlüğüne dayalı katı güvenlikçi yaklaşımdan alan Türkiye’de hukuk ve demokrasi dışı bir yaşamın inşa edilmesi ile Anayasa, AİHS ve diğer hukuksal bağitların yok sayıldığı İmralı Tecrit Sistemi arasındaki paralelligi görmek zor değildir. Bu temelde 25. yılında İmralı süreci boyunca Sn. Öcalan, Kürt meselesinde demokratik, anayasal ve barışçıl bir çözümden yana olduğunu her seferinde deklare etmiş, İmralı duruşunu ve konumunu böyle belirlemiştir. Süreç boyunca olanak tanınan her dönemde diyalog ve çözüm karşıtı güçlere karşıtı, göz ardı edilemeyecek bir demokratik çözüm, barış ve yaşatma siyasetini yürütmüştür.
- X.** Yirmi beş yıllık tecrit; 2015 sonrası mutlak tecrit ve 2021 sonrası başlatılan, 2022 ve 2023 yılında daha da derinleştirilen mutlak iletişimsizlik ve haber alamama politika ve uygulamaları, hukuki ve siyasi seçeneğın devre dışı bırakılması, zor seçeneğının ve güvenlikçi politikaların esas alınması anlamına gelmektedir. Bu seçenek demokrasiye, demokratik çözüm ile barış için diyalog ve müzakereye karşıtı çıkan, çözümsüzlük ve kutuplaştırma siyasetinden, çatışmadan, kutuplaşmadan ve ranttan beslenen kesimlerin politikalarıdır. Ki bunun yarattığı olumsuz sonuçlar, ülkeyi ve bölgeyi yönetilemez çoklu krizlere sürüklemiş, halkların ve coğrafyanın tüm kaynaklarının iktidar kesimlerince tüketilmesine yol açmıştır.
- XI.** Günümüzde yaşanan tüm ekonomik, siyasi, sosyal ve hukuksal göstergeler İmralı kapılarının açılmasını, Sayın Öcalan’ın demokratik çözüm ve barışı sağlamadaki rolünün gereğini yerine getirmesine olanak tanınmasını dayatmaktadır. Daha fazla geciktirilmeden, herkesin yararına demokratik çözüm ve barış konumunda olan Sayın Öcalan’ın sağlık, güvenlik ve özgürlük koşullarının sağlandığı diyalog ve müzakere siyasetine geçilmelidir. Bu, hukuki ve siyasi seçeneğın devreye konulması demektir.
- XII.** Bu temelde 2024 yılının; Sn. Öcalan’ın özgürlük yılı, bununla bağlantılı olarak üç kuşak insan hak ve özgürlüklerini güvenceye alan, uluslararası BM ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmelerine uyarlanmış demokratik bir anayasa ve demokratik hukuk devletine geçişle iç içe Kürt sorunun çözüm yılı olması tarihsel bir ihtiyaç ve gerekliliktir.